

Etyka myślenia św. Tomasza z Akwinu w komentarzu do *Etyki*

W dziełach św. Tomasza z Akwinu w wielu miejscach można znaleźć wskazówki dotyczące tego, w jaki sposób w danych okolicznościach kierować myśleniem. Dobre przykłady takich dyrektyw znajdują się m.in. w Tomaszowym komentarzu do *Etyki* Arystotelesa. Jedną z najważniejszych takich wskazówek Tomasz podaje już w pierwszym zdaniu komentarza, przywołując Arystotelesową maksymę *sapientis est ordinare*. Co więcej, w ramach postulowanego tu porządkowania Akwinata wznosi się na metapoziom, by dokonać rozróżnienia i uporządkowania samych porządków. Trzymanie się przez Akwinatę zasady, aby podejmując się jakiegokolwiek refleksji, najpierw uporządkować rozważane zagadnienie, jest w jego tekstach widoczne właściwie na każdym kroku, jednak tutaj zasada ta wydaje się szczególnie wyeksponowana. Kolejny przykład dyrektywy myślenia we wspomnianym komentarzu to postulat dopasowywania metody ujmowania i ukazywania prawdy do poznawanego przedmiotu. W kontekście tej zasady Tomasz formułuje kolejne postulaty: dostosowanie kierunków rozumowania do rozważanej materii czy rozpoczynanie poznawania od tego, co lepiej znane. Pokazuje też, że w różnych dziedzinach obowiązują zupełnie innej „standardy” myślenia; na przykład w przypadku etyki, inaczej niż w przypadku nauk teoretycznych, myślenie nie musi być ścisłe, nie musi polegać na samodzielnym poznaniu, jak się rzeczy mają, lecz wystarczy, że osiągnie ono cel, np. gdy człowiek dowie się, na czym polega szczęście i jak warto postępować.

Te i kolejne Tomaszowe wskazówki, a także inne rozważania (m.in. o celu myślenia), składają się na wiedzę, którą proponuję określić jako etykę myślenia. Okazuje się bowiem, że również odnośnie do myślenia (które wszak jest jednym z ludzkich działań) istotne jest pytanie o jego cel i prowadzące do niego środki; co więcej, również w kontekście myślenia można mówić o swego rodzaju cnotach, które można wyćwiczyć, by cele myślenia z łatwością osiągać (np. cnota porządkowania).

Tomaszowa etyka myślenia jest mocno ugruntowana w teoriopoznawczych i metodologicznych poglądach Arystotelesa i sam Filozof w komentowanym tekście daje Akwinacie asumpt do większości ze wspomnianych dyrektyw. Porównanie komentarza i tekstu komentowanego pokazuje jednak, że Tomasz zgodnie z własnym planem eksponuje i rozwija niektóre z tych wątków, wybierając to, co jest dla niego ważne, dzięki czemu moim zdaniem można mówić o własnej etyce myślenia Doktora Anielskiego.

W moim wystąpieniu chciałbym dokładnie przeanalizować wspomniane tu elementy Tomaszowej etyki myślenia i podjąć próbę ich usystematyzowania.